
Prikaz

Tado Jurić
**Suvremene migracije
i opstanak nacije**

Školska knjiga, Zagreb, 2025., 431 str.

Izvanredni profesor Hrvatskog katoličkog sveučilišta Tado Jurić u knjizi *Suvremene migracije i opstanak nacije* razrađuje svoju temu na temelju 22 istraživačka pitanja koja naznačuje u uvodu. Knjiga je podijeljena na pet tematskih cjelina: “Razumijevanje migracija”, “Europa u migracijama”, “Hrvatska u migracijama”, “Neselektivno useljavanje i integracija migranata” te “(Nova) migracijska, integracijska i demografska politika”, koje su obrađene u dvanaest poglavlja, pri čemu je posljednje poglavlje ujedno i zaključak knjige. Knjiga obiluje slikama, kartama i tablicama koje donose mnoštvo podataka o migracijama i demografiji.

Autor se u pisanju knjige koristio brojnim izvorima: knjige, znanstveni i stručni radovi iz područja demografije, politologije, geografije itd., podatci dobiveni od Eurostata, UN-a, Državnog zavoda za statistiku RH, Ministarstva unutarnjih poslova RH, njemačkog Saveznog ureda za migracije i izbjeglice, s *Google Trends*, *Facebooka*, *Instagrama*, *Youtubea* itd., što čitatelju olakšava analizu i donošenje zaključaka o temi.

Knjiga je namijenjena prvenstveno kreatorima i provoditeljima politika zato što su problemi migracije (emigracija hrvatskih

državljana, imigracija stranih državljana) i demografske revitalizacije od ključnog značaja za Hrvatsku. U tom kontekstu, autor je proveo dugogodišnje istraživanje te na temelju empirijske provjere ponudio konkretne prijedloge i smjernice. Knjiga može biti korisna i znanstvenicima odnosno akademskoj zajednici (demografima, sociolozima, politolozima), sigurnosnoj zajednici (za uočavanje potencijalnih problema i njihovu prevenciju) te široj javnosti za bolje razumijevanje stvarnosti. U njoj se govori o masovnom iseljavanju Hrvata, demografskoj promjeni te skoroj promjeni identiteta nacije; pokušava se odgovoriti na pitanje zašto se Hrvati masovno iseljavaju, a stranci masovno useljavaju te o kojoj se vrsti stranaca radi (strani radnici – legalni, ilegalni; azilanti; izbjeglice); nude se konkretna rješenja za demografsku revitalizaciju Hrvata i integraciju useljenika. Drugim riječima, autor se bavi uzrocima i posljedicama migracijskih procesa u Republici Hrvatskoj, Europskoj uniji i svijetu. Uočava političke i društvene probleme te nudi rješenja, i preventivna i ona za “gašenje požara”. Upozorava kako su migracije problem za male narode poput hrvatskog jer je, s jedne strane, ugrožen njihov nacionalni i kulturni identitet, a, s druge, upravo zbog te ugroženosti može doći do jačanja identiteta i radikalizacije društva.

Prvi dio knjige, “Razumijevanje migracija” (str. 20-100), čine tri poglavlja. Prvo poglavlje, “Kritika migracija”, sastoji se od devet potpoglavlja. U njemu se autor bavi glavnim uzrocima, procesima i učincima suvremenih migracija. Raspravlja o emigraciji, postavlja teze o njoj, iznosi uvide o polarizaciji društva i bavi se sigurnosnim aspektom. U prvom poglavlju

autor postavlja ključna pitanja kojima se knjiga bavi: jesu li unutarnje migracije u EU-u zaista “win-win” situacija i s kojim su ciljem pokrenute međunarodne migracije. Njegova je glavna teza da međunarodne migracije nikada nisu bile neutralna i slučajna društvena pojava, odnosno da su uvijek poznavale dobitnike i gubitnike, te da je do njih dolazilo radi zadovoljenja globalnog neoliberalnog kapitalističkog interesa. Migracije predstavlja kao rezultat kompleksnih procesa – demografskog rasta, ekonomske transformacije, tehnoloških promjena, političkih sukoba i ratovanja. Prema tome, migracije imaju svoje političke, demografske, socioekonomske, geografske i kulturne čimbenike, a njihovi su aspekti strukturni i konfliktni.

Autor ističe kako su migracije, iako se čine posljedicom osobne odluke, zapravo socijalno proizvedene, a usto su mehanizam koji podupire svjetsku nejednakost centra i periferije. Generalna su pitanja jesu li migracije konstanta ili anomalija, dobro ili zlo? Na temelju analiziranih i predstavljenih rasprava o imigraciji u SAD-u i Europi utvrđene su njihove pozitivne i negativne posljedice. Autor zaključuje da na temelju tih rasprava možemo procijeniti što očekuje Hrvatsku za dvadeset godina. Objasnjava i kako politička desnica, ljevica, zeleno-liberalni, socijaldemokrati i centar gledaju na imigraciju. Poglavlje završava zaključkom da “život u etnički raznolikom društvu dovodi do povećanja nepovjerenja prema svima te da je primjena uspješne strategije imigracije ključna za pristojan suživot” (str. 48-49).

U drugom poglavlju, naslovljenom “Vjerodostojnost podataka”, Jurić ističe kako postoji razlika između službenih

državnih podataka i podataka dobivenih istraživanjima. Pritom se ne radi samo o nekompetenciji institucija, već i o manipulaciji onih koji migriraju između Hrvatske i Njemačke. U ovom poglavlju autor se služi starim i novim izvorima podataka, a temelj mu je Gallupovo istraživanje. U trećem poglavlju, “Globalizacija, integracija i multikulturalizam” upoznaje nas s brojnim pristupima i modelima teorije migracija i teorija o stanovništvu te zaključuje kako je najproširenija teorija ona potiskivanja i privlačenja. Ističe da postoje tri modela integracije: asimilacija, multikulturalizam i interkulturalizam, te dva temeljna sukoba: između procesa globalizacije, kozmopolitizma i liberalizma te između deglobalizacije, suverenizma i realizma/nacionalizma.

U drugom dijelu knjige, “Europa u migracijama” (str. 109-163), autor se bavi migracijama na europskom kontinentu. Raspravu započinje u četvrtom poglavlju, “Velike nezakonite migracije”, u kojem su ključna pitanja otkad i zašto ljudi migriraju prema Europi, koliko ih je i zašto su Europljani neskloni primanju migranata s drugih kontinenata. Prikazuje rezultate raznih istraživanja koja sugeriraju da većina ljudi dolazi iz područja Afrike i Azije, posebno iz politički i ekonomski nestabilnih zemalja, iz kojih uglavnom bježe od siromaštva, nasilja, progona i nesigurnosti. U Europi se stvaraju podjele zbog oprečnih stavova prema pridošlicama – jedni ih vide kao priliku za ekonomsku revitalizaciju i opstanak društva, a drugi samo kao one koji ugrožavaju njihov nacionalni i kulturni identitet te opstanak nacionalne države. Otežavajuća je okolnost što niskokvalificirana radna snaga mnogo radi u teškim uvjetima i ima svoju kulturu života, a ne-

dostatak snažne unutarnje i/ili vanjske motivacije za učenje jezika, kulture i pravila ponašanja u državi domaćinu dovodi do samoizolacije i getoizacije migranata u državama koje nemaju razvijene integracijske politike i prakse.

U ovom poglavlju Jurić se bavi i unutarnjim migracijskim tokovima te ističe da bi se sloboda kretanja ljudi kao jedno od četiri temeljna prava trebala odnositi samo na građane EU-a, a ne svaku osobu koja pristigne na njezin teritorij. Pritom navodi kako je ključni dokument za razumijevanje migracijske politike EU-a “Dublinska konvencija”. U petom poglavlju, “Unutarnje migracije EU-a – iskorištavanje periferije” opisuje kako države iz centra EU-a poput Njemačke i Francuske “iskorištavaju” države s periferije (Jugoistočne Europe). Naime, stanovnici perifernih zemalja migriraju prema centru zbog toga što su institucije u njihovim matičnim državama obilježene korupcijom i nepotizmom te zbog lošijih socijalnih prava i nižih plaća. Države centra time profitiraju jer dobivaju gotove i sposobne radnike (stanovništvo) slične kulture, a periferija gubi jer nema povrata novca uloženog u njihovo obrazovanje ni demografske koristi.

Autor treći dio knjige, “Hrvatska u migracijama” (str. 169-265) temelji na pitanjima koliko, kada i zašto Hrvati danas (e)migriraju i koliko je imigranata došlo u Hrvatsku, koji su uzroci i posljedice takvih tokova u Hrvatskoj, kako odgovaramo na te izazove i što nas čeka u budućnosti. Izlaganje započinje u sedmom poglavlju povijesnim pregledom nacionalne strukture Hrvata, procjenom broja Hrvata kroz povijest na današnjem teritoriju te povijesnim uzrocima migracija Hrvata, ističući: “Hr-

vatska je povijest povijest prisilnih migracija” (str. 275). Migracije je nazvao prisilnima zato što su ljudi bili suočeni s ratnim neprilikama, lošim ekonomskim i političkim uvjetima, bolestima i gladi. Dakle, Hrvati su išli “trbuhom za kruhom”, ali i za boljim društveno-političkim režimom. Slično je i u suvremeno doba, od ulaska Hrvatske u EU do danas.

Štoviše, autor društveno-političke uzroke označava presudnima za suvremenu emigraciju iz Hrvatske prema Njemačkoj, Austriji, Irskoj itd. Ljudi tvrde da odlaze zbog institucija obilježenih korupcijom i pogodovanjima, zbog pravne nesigurnosti i nemorala političkih elita, ali i zbog toga što je zemlja centralizirana, odnosno u mnogim njezinim dijelovima nema nikakvih gospodarskih i kulturnih sadržaja, ili ih ima vrlo malo. Sve u svemu, Hrvatska je suočena s gubitkom socijalnog kapitala – plodnih, obrazovanih i sposobnih stanovnika u koje je uloženo, a od kojih država i društvo ne profitiraju, osim privremeno i posredno kroz novčane doznake iz inozemstva. Još je veći problem to što se većina Hrvata ne misli vratiti u Hrvatsku, što znači da u njihovu slučaju nije riječ o privremenom radu.

U osmom poglavlju, naslovljenom “Useljavanje u Hrvatsku i strani radnici – vidljivi i nevidljivi useljenici” istaknuto je kako je Hrvatska postala “imigracijska zemlja”. Prvi put u povijesti imamo pozitivan migracijski saldo. Takav trend započeo je 2022. godine useljavanjem stranaca – stranih radnika, ilegalnih migranata i izbjeglica – i to pretežito iz područja Azije i Afrike, a tek onda iz, kao dosad, jugoistočne Europe. Pritom najveći broj useljenih stranaca čine radnici iz Indije, Nepala

i Filipina, a što se tiče izbjeglica, prednjače Ukrajinci. Prilikom istraživanja broja useljenika autor je uvidio kako su službeni državni podatci o broju useljenika nepouzdana i netočni. Do tog je zaključka došao analizom velikih (kriznih) podataka – digitalnog otiska migranata – s društvenih mreža i *Google Trends*a. Ustanovio je da se radi o znatno većem broju migranata te utvrdio otkud dolaze. To, prema Juriću, označava nastanak novog sistemskog konteksta za građane Hrvatske te prijetnju njihovu nacionalnom i kulturnom identitetu.

Četvrti dio knjige naslovljen je “Neselektivno useljavanje i integracija imigranata” (str. 273-315). Naime, u desetom poglavlju, koje se bavi pitanjem zašto neselektivno useljavanje uzrokuje društvenu krizu, što se trenutačno događa u Hrvatskoj, autor upozorava kako “najčešći ishod migracijskog kretanja, bez obzira na njegov prvotni karakter, jest trajno naseljavanje značajnog udjela migranata i formiranje etničkih zajednica ili manjina. (...) Stoga je prva posljedica imigracije transformacija imigracijske zemlje i pluralizacija” (str. 274). Jurić postavlja pitanje zašto uopće dolazi do neselektivnog useljavanja, a odgovor se može sažeti na sljedeće – jer su hitno potrebne radna snaga i revitalizacija stanovništva Europe. Na pitanje zašto je neselektivno useljavanje dobro zagovornici multikulturalizma odgovaraju da ono doprinosi etničkoj raznolikosti, a time i etničkom bogatstvu zbog “novih običaja, nove hrane, glazbe i umjetnosti; nastaju nove poslovne prilike, poboljšava se gospodarski rast i otvaraju se nove tržišne niše” (str. 278). Usto smatraju da će se “većina imigranata brzo asimilirati u novoj domovini” (str. 279). To je viđenje jednog tabora (eu-

ropske vlasti, međunarodne organizacije, liberalne/zelene udruge i političke stranke), dok je drugi tabor (konzervativci) skeptičan prema tvrdnjama svojih oponenta i smatra da je neselektivno useljavanje loše, pozivajući se na: 1. argument prava na samoodređenje – politički kolektiv suverene države ima pravo ograničiti imigraciju i vršiti kontrolu nad brojem stanovnika; 2. argument niske prostorne pokretljivosti – ne smije se dopustiti masovno useljavanje one društvene skupine koja će u zemlji domaćinu biti marginalizirana zbog ograničenih sposobnosti i znanja te će kao takva biti izvor nestabilnosti i socijalnih tenzija; 3. argument utjecaja predaka – neki ustaljeni i negativni obrasci ponašanja doseljenika teško će se promijeniti nabolje ako nakon doseljenja u zemlju domaćina oni ostanu zatvoreni u svojim krugovima; 4. argument o povezanosti imigranata i veće stope kriminala – osjetljivo pitanje zbog sumnje u metode određenih istraživanja – navodno postoji veza između npr. porasta učestalosti seksualnih napada i broja imigranata; 5. argument straha od “zamjene stanovništva” – doseljenici će prevladati zbog svoje brojnosti; 6. argument iz pozicije socijalnih sustava – ilegalni migranti i azilanti nakon dolaska izravno se uključuju u socijalni sustav kojem nisu pridonijeli i profitiraju od njega na štetu domaćeg stanovništva; 7. argument iz pozicije demokratičnosti i apsorpcijskog kapaciteta društva – zbog pretjerane političke korektnosti nekooperativno ponašanje imigranata (suprotno vrijednostima liberalne demokracije) neće biti na vrijeme sankcionirano, a osim toga zbog prevelikog priljeva ljudi u kratkom vremenu pada kvaliteta javnih usluga, smanjuje se cijena rada i dolazi do porasta kriminala.

U petom dijelu knjige, naslovljenom “(Nova) migracijska, integracijska i demografska politika” (str. 319-364), odnosno u jedanaestom poglavlju, “Demografske mjere: tehničke i strukturne” Jurić donosi pregled populacijskih politika u prošlosti, trenutačnih demografskih mjera Europske unije i njezinih država članica te posebno hrvatskih demografskih mjera. U sklopu istog poglavlja nudi rješenja/smjernice za političku demografiju i integraciju migranata te za cjelokupnu hrvatsku migracijsku politiku. Što se tiče populacijske politike, ističe da postoje četiri glavna tipa te politike: poticajna, restriktivna, redistributivna i eugenička. Odabir pojedine politike ovisi o kontekstu, tj. o “tradiciji, kulturi, društvenim strukturama, gospodarskim čimbenicima, specifičnim potrebama neke regije ili zemlje” (str. 320). Naravno, svaka od tih politika sadrži skup mjera i postupaka za postizanje svojih ciljeva.

Što se tiče suvremene hrvatske populacijske (demografske) politike, ona je poticajna i podrazumijeva dvije varijante – pronatalitetnu politiku i imigracijsku politiku, pri čemu je prva dominantna. Ta se politika provodi jer je Hrvatska suočena s demografskim padom koji je, prema autoru, rezultat sustavnog zanemarivanja demografskog pitanja i demografske struke unatoč tomu što je između 1996. i 2023. godine doneseno pet demografskih strategija. Naime, dokumenti su sastavljeni, ali nisu realizirani na terenu. Autorove preporuke

tehničkih i strukturnih mjera obuhvaćaju socioekonomske smjernice (roditeljstvo, mladi, priuštivo stanovanje, nasljeđivanje i rad na daljinu kao demografske mjere), oživljavanje hrvatske periferije te stvaranje poticajne okoline za povratak hrvatskih iseljenika. Usto ističe i smjernice političke demografije u obliku digitalne demokracije kao povratka političke participacije u Hrvatskoj.

Druga je politika imigracijska, a u vrijeme pisanja knjige Hrvatska nije imala strategiju na tom polju. Najvažnije mjere i postupci te politike odnose se na integraciju u području zapošljavanja, zdravstvene i socijalne skrbi, smještaja, edukacije i stručnog usavršavanja te ostalih praksi socijalne i kulturne integracije. Dvadeset je ciljeva takve politike, od kojih su neki: spriječiti marginalizaciju, jasno definirati hrvatska očekivanja od imigranata, zahtijevati od imigranata da uče ne samo jezik nego i o hrvatskoj povijesti i kulturi, uključiti poslodavce kako bi razvili i provodili interne strategije, promijeniti uvjete za stjecanje hrvatskog državljanstva, usporiti tempo useljavanja itd. Posljednje, dvanaesto poglavlje knjige nosi naslov “Migracije i integracije – tihi nestanak Hrvata ili ‘novi mi’” i donosi trideset autorovih uvida o migracijama. To svjedoči o iznimnoj praktičnosti ove knjige koju zbog toga, kao i zbog teme kojom se bavi treba uzeti u ruke svatko tko do nje može doći.

*Amalija Curman
Sveučilište u Zagrebu,
Fakultet političkih znanosti*